KAYIP MEVSİM DÜŞLERİ

TEKİN ŞENER

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 1989
EDEBÎ ESERLER: 1024

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-543-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Sözün KİTAPLIĞI **Proje Danışmanı:** Sinan Terzi

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tekin Şener: 1972'de Sivas'ta doğdu. Okuduğu ilk kitap, ilkokul üçte sınıf kütüphanesinden aldığı *Sarı* adlı romandı. Bundan sonra üst sınıftaki abilerin tarih, coğrafya ders kitapları dâhil, bulduğu her ansiklopedi cildini, gazete tefrikasını, matbuat ürününü okumaya başladı. Okuyamadığı zaman hasta oldu. Ankara'da geçen üniversite hayatı boyunca, Mülkiye'nin Mülkiye olduğu son devirde, sadece kitapları değil, insanları okuma fırsatını da yakaladı. Fakültenin uzayan yıllarında yazmayı da düşünmeye ve denemeye başladı. Düzenli olarak ilk yazdığı mecra, kuruluşunda yer aldığı *Sühan* dergisi oldu. Akabinde hayatının 15 yılını adadığı "*Hayat Ağacı*" macerası başladı. Bu dergide 37 sayı boyunca dosya editörü, yayın koordinatörü, genel yayın yönetmeni, yazar, redaktör olarak ne iş olsa yaptı. *Refik- i tahriri* Mehmet Ali Erdoğan'la birlikte 10 kitap yayına hazırladı, fotoğraf sergileri ve şehir kültürü konulu paneller düzenledi. İlk kitabı "*Ötekiler Günü*" 2018'de, ikinci kitabı "*Tâbirin Sığmaz Kaleme*" 2019'da yayınlandı. *Hayat Ağacı* dergisinden koparıldıktan sonra memuriyete döndü. Sivas Defterdarlığındaki görevinin ilk günlerinde *Söğüt* dergisiyle tanıştı, hemen her sayısında *Söğüt*'e düzenli olarak yazdı. Elinizdeki kitap da bu dönemde düşlendi ve yazıldı.

İşte Tekin Şener'in 51 yıllık hayatı ve eserleri: Birkaç kitap, birkaç dost, bolca düş ve bir eş; mütemmim şahsı, Havva'sı…

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM: SEYİR VAR SEYİR İÇİNDE

Seyir Var Seyir İçinde • 11
Kalemin ve Kaderin Yazdığı • 17
Beraber ve Yalnız Türküler • 22
İnsan Bu • 29
Kayıp Mevsim Düşleri • 34
Gam Gasavet Gelmiş Boydan Aşıyor • 40
Denemesi Bedava • 46
At Sırtından Anadolu'yu! • 47
Veysel Oldum • 52
Yeraltı Canavarlarını Dehlemek • 54

İKİNCİ BÖLÜM: KÖTÜ DÜŞÜNCELER

Kötü Düşünceler 1-8 • 59
Esirikli Uğultular • 64
Kasvetim Benim Büyüsüz Gerçeğim • 66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DUYDUK DUYMADIK DEMEYİN

Dinle Dinleyebildiğin Kadar • 71
Zannettiğiniz Kişi Değilim Ben • 75
Delilik Eşiğimizde • 78
Sesimi Sesine Kattığımın Dünyası • 83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: IŞIKÇİZ HAYALHANESİ

Işıkçiz Hayalhanesi 1-4 • 89
Kelimeler ve Görüntüler • 92
Beni de Alın Ne Olur Koynunuza Hatıralar • 95
Aile Albümlerinin Sakladığı • 98
İki Fotoğrafın Yazgısı • 100
Meçhul Şehir • 106
Ömrüm Bitmeyen Bekleyiş • 110
Hâlbuki Ben • 112

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYİR VAR SEYİR İÇİNDE

O ilk cümleyi yakaladığım zaman, bir kilidin açılacağını seziyordum. Bir hokus pokus olmayacaktı bu, tazyikin önündeki kapağı açacak yüklü bir sözdü sadece. Dökülmeye başlayacak kelime selinin önüne gerilen seti kaldıracak, sihirsiz bir cümle. Ne kadar uğraşsam da onu kuramayacağımı; onun, benim zihnimde kendini kuracağını da biliyordum. Ona zemin açmam gerekiyordu tabii. Onun için dilimi dinç, kalemimi keskin tutmalıydım. İlk cümle kurulduğunda, zemberek kurulmuş olacaktı çünkü.

SEYİR VAR SEYİR İÇİNDE

Benim tarihim de insanlığın tarihi gibi yazıyla başlıyor. Ondan önce de bir geçmişim de var tabii fakat yazıyla beraber takip edilebilen, kayıtlarına ulaşılabilen ve doğru yanlış kronolojisi yapılabilen bir ömür çizgim oldu. Mütevazı yazı serüvenim birkaç fikr-i sabitten, birkaç aşamadan geçerek bugüne ulaştı.

Öncesi, biraz derbeder, biraz konuşkan, iyice puslu bir bekleyiş… Yıllarca doğurgan sözün gerilimini yaşadım. Ben gergin değildim; doluydum, doluyordum. Tedirgin ya da meyus da değildim, durgundum; durgun, dağınık, dalgın ve konuşkan. Taşma noktasını yokluyordum; ona yöneldiğimin hatta yaklaştığımın farkındaydım. Bu farkındalığın getirdiği dinginlik içinde dalgalanıyordum. Beklemekle meşguldüm, beklerken konuşmakla... Kaç kere sözün ucu açıldı da ben onu tam kavrayamadım. Söz dile geliyor fakat dilden geldiği gibi çıkmıyordu. Gözlerin karşısında, hükümlerin karşısında, tartıların karşısında, kendimi içinde bulduğum sahnede; maksadını aşan yahut kastının dışında laflar ediyor, asıl söylenecekleri ıskalıyordum.

Gerçi sahnenin dışındakilerden değildim ama sözü gediğe koyan, sözünün ağırlığını etrafına yansıtan bir şahsi-

KALEMİN YAZDIĞI VE KADERİN YAZDIĞI

Okumak yazılanı fark etmektir, yazılanı fark etmek ise yazgının taşıdığı anlama yönelmek. Kâinat kitabı, tabiat kitabı, insan kitabı bizi çağırır, çağırdıkça sayfalarını aralar. Bu çağrıyı işitip ona kulak verdiğimizde okumaya başlarız.

Bir kitabı okumakla, canlılar âleminde hayatın nasıl ölümle iç içe geçtiğini kavramak ya da otların hangi dertlere deva olduklarını keşfetmek arasında bir fark yoktur. Bilgi oradadır, hikâye oradadır, oluş ve ölüş orada… Çağrısına karşılık verdiğimizde, onların şölenlerine katılırız. Okuma şöleni kitaba sığmaz; düşüncenin girift katmanlarından, hayatın yalın gerçekliğine ve tabiatın sayısız ölüm dirim sahnesine her şey ve her oluş şölene dâhildir. Şölen bizim dahlimizle, bizim için başlar. Okuruz, seyrederiz; bağlar kurar, anlam atfederiz. Sonsuz hareket ve oluş içinde tutunacağımız sabiteler, ölçüler, kanunlar ararız. Hayatta kalmak için, onu tanımaya hatta kendimize göre bir düzen vermeye bakarız.

Var olanı ve olmakta olanı bilme arzusu, insanın temel eğilimlerindendir. Bilgi insan için hem güç hem de tatmindir. Yani insan bilgiyi araç olarak ve amaç olarak talep eder. Bir sırrı çözmenin, bir düzenliliği tesbit etmenin tatmini, onun sağlayacağı fayda kadar baskındır. Yalnızca fayda saikıyla yönelmeyiz bilmeye, tatmin olmak yani tamamlanmak için de bilmek isteriz. Çünkü insan, öğrendikçe varlık alanını genişletir; bildikçe olur, oldukça öğrenir. Ol sebeple, beşikten mezara kadar öğrenen

BERABER VE YALNIZ TÜRKÜLER

Bülbülüm nevâ bilmem
Dertliyim devâ bilmem
Bana bir sevda geldi
Başımdan savabilmem

Bu kadar yalın olmasalardı bana böyle işleyemezlerdi. Bu kadar süzülmüş olmasalardı derdimizi böyle dile getirmezlerdi. Taştığı gözeye bizi doğrudan ulaştıracak kadar güçlü, en gizli sancılarımıza dokunacak kadar incedirler. "Biz"i ve "ben"i birlikte kavrarlar. Beraberliğimize ve biricikliğimize duygusal dayanaklar sunarlar. Çağırdıkları duygu ne denli derinde olursa olsun onu açığa çıkarır, benliğimizle buluştururlar. "Ben"i ve "biz"i birleştiren hat üzerinde türküler; en sağlam ve en kırılgan, pek tutucu ve pek zarif bağları kurar.

Göz ile görünmez, el ile tutulmaz ilmeklerin dokuduğu türkü bağı, "biz" için açık toplardamar hükmündedir. Bağ kurar, buluşturur, birleştirir. Kişiyi kişiye, duyguyu duyguya, hâli hâle, demi deme ulaştırır. "Biz"in inşa edilen dünyasına tamamen şahsi harçlar, kişiye özel renkler taşırlar. Şahsiden müştereğe taşınan türkü harcı, millet inşasının temel malzemelerindendir. Bu en çok Türk milleti için böyledir. Kronolojiye sığmayan bir tarihin ve sınırların saptayamayacağı bir coğrafyanın dâhilinde çağırır, çağırılır türküler. Cezayir'i Kerkük'e, Selanik'i Bağdat'a, Kırım'ı Yemen'e kavuşturur:

İNSAN BU

İnsan en iyi olayların içinde tanınır, yaptığı işten bilinir, tercihlerinden anlaşılır. Sözünün şavkından, sohbetinin tadından, dilinin sedasından ise kişi umulur ancak. Kelamı, beyanı, hitabı kendisiyle ilgili vaatlerdir. Gönlünün derinlerinde, kafasının içinde, varlığının hengâmında neler saklıdır, hangi gölgeler dolaşmaktadır, kolay kolay bilinmez. Fırsatını bulduğunda gün yüzüne çıkar da nice emin dağlara karları yağdırıverir. Bir de bakarsın ot bitmez kıraçta renk renk çiçekler açtırmış. Dilindeki vaatler boş mu çıkar, dolu mu; sınanmadan bilemezsin.

İnsan bu! Bir destana adını verebilir, bir zulüm abidesi olabilir, hayır duaya ve bedduaya uğrayabilir. Şu koskoca dünyaya sığmaz da bir gözün ışıltısına, bir nabzın atışına sığar. Onu debelendiği çukurdan, aşıp geçtiği maniadan, uğradığı kötülükten, yüreğini eriten iyilikten ayrı düşünemezsin. Dünyanın binbir hâlini yüklenir de kiminin altında ezilir, kiminin üstesinden gelir. En çok da idare etmeye bakar; üstesinden gelemediği yükün altında ezilmeden sıyrılmak, zarar ziyanı azaltmak için başını eğer. Baş eğilse de boş durmaz, işlemeye devam eder; olayları olaylara, fikirleri fikirlere, duyguları duygulara, azı çoğa bağlar. İnsan ha bire işlettiği başında kendi küçük âlemini döndürür durur. Ad verir, anlam verir, tasnif eder, görmezden gelir, tesbit eder… Aczini ve kudretini tartar. Varlığını dünyaya serdikçe nesnelerle, nefislerle, zaruretlerle, kaygılarla, normlarla ve yazgıyla yüzleşir, yüz göz olur. Yaşadıkça varlığına dünya bulaşır.

KAYIP MEVSİM DÜŞLERİ

Erguvan renginde, kiraz dolgunluğunda, ıslak toprak buğusunda, baygın iğde kokusunda, taze yaprak yeşilinde gelsin bahar. Irmak coşsun, gök dolsun, şevk artsın, ümit açsın… Bahar gelsin, dört yanımızı sarsın, içimize doğsun. Renkler, kokular, sesler parlasın. Gökkuşağının tayfı çeksin bizi, derenin şırıltısı hararetimizi alsın, kuşların şarkısı kulağımızın pasını silsin, bin bir sermest koku başımızı döndürsün.

Lâle zamanında, gelincik kızıllığında, iğde sarhoşluğunda eve sığmayalım. Şehre taşalım; kaldırımlara, sokaklara, parklara, bahçelere doluşalım. Serin yağmurlarda ıslanıp ılık güneşlerde kuruyalım. İşlerde daralalım, aylaklığımıza bahaneler uyduralım. Sebepsiz sevinçlere kapılalım; içimiz içimize sığmasın, çocukların oyunlarına katılalım. Alıp başımızı gidelim; sahile, ırmağa, ormana inelim. Uyanan doğaya, açılan keselerinden fışkıran hayata salalım varlığımızı. Bahar gelsin dünyaya, biz ona gidelim.

Esti Baharın Nesimi

Biz o döngünün çocuklarıyız: ilkbahar-yaz-sonbahar-kış. Yeşil, turuncu, sarı ve beyazla mühürlenmiş mevsim tablolarını sabiliğimizde ezberledik. Öğrenip unuttuğumuz, yaşayıp hatıraya dönüştürdüğümüz hayat bilgilerinin başında, mevsimlerin dönüşü gelir. Kanımızın akış hızından, duyuşumuzun parlaklığına kadar varoluş tezahürlerimiz bu döngüyle alakalıdır. Tomurcuğun, hasadın, ekimin ve bekleyişin vakitleri dünyamıza ve ruhumuza uğrar. Baha-

"GAM GASAVET GELMİŞ BOYDAN AŞIYOR"

Günler koyulaştıkça sözler açılmalı. Bu koyu günlerde açık konuşmak en iyisi. Devranın giderek puslanmasına karşı sözü, zihni ve yüreği açık tutmak belki bir çare, belki bir tesellidir. Her yanımızı saran sis bulutunun altında; görüşümüzü olmasa bile duyuşumuzu, kapımızı olmasa bile dikkatimizi, yolumuzu olmasa bile pusulamızı açık tutmak zorundayız. Çünkü devran burkuluyor. Çünkü cemiyet, muhit ve tüm bağlar burkuluyor. Çünkü değerler ve ölçüler, çünkü yürek burkuluyor. Çağ arkasında yığıntılar ve döküntüler bırakarak geniş bir kavis alıyor. Şimdi açık olmazsak sonra bir daha asla olamayız; koyuluğumuzu, pusumuzu dağıtıp sonrasında durulamayız. Bizi bir sonun mu yoksa sonranın mı beklediğini hiçbir şekilde bilemeyeceğimiz bu günlerde, kim bilir bizden sonraya açık sözler, berrak duyuşlar bırakabiliriz.

Alacakaranlığın içinde burulurken önümüzü ardımızı tam seçemiyor; kurguluyor veya hayal ediyoruz. "Bundan sonra ne gelir?" sorusu, "Bundan önce ne vardı?" sorusuyla karşılanıyor. Hatırlayışlar, tahminler, ümitler birbirine karışıyor. Tadımızın kaçtığını fark ediyoruz fakat kaçan tadımızın kıvamını, terkibini, buğusunu tam çıkaramıyoruz. Bir ferahlık mı vardı önceden, insan içine karıştığımızda dumanımız dağılıyor muydu? Her an çekip bir yerlere gidebilme ihtimali ile evimiz, kentimiz daha mı havadar oluyordu? Eş dostla oturduğumuz bir masanın üzerine, zihnimizin ve gönlümüzün ağırlıklarını mı bırakıp çıkıyorduk? Şimdi bunların yokluğunda giderek ağır-

İKİNCİ BÖLÜM

KÖTÜ DÜŞÜNCELER

KÖTÜ DÜŞÜNCELER

1- Kötü düşünceleri kovalayınca yerlerine iyisi gelmiyor. Kötüler çünkü avutmuyorlar. Üstleri örtülemiyor, ışıkta duruyor ama karanlığa işaret ediyorlar. Kötü şakalar gibi çekilmez ama onlardan daha ciddiler. Dünyanın akılla şakalaşmasından türüyorlar.

Kötü düşünceler; zoraki iyimserliğe aşılı, gerçeğin arsız haşeratı, zihnin ceremesi… Kovuluyor ama gitmiyorlar, açıkta pasif ve sakin bekliyorlar. Onları sevmiyoruz, istemiyoruz da. Uyarıcı fısıltılarına kulak tıkayıp uğursuz haberci muamelesi yapıyoruz.

Güçlü olanlarımız kulak veriyor ve işaretlerini takip ediyor. Onlar, kötülükle baş etmenin çaresini, karşısına dikilmekte buluyor. Kötü kötü düşünüyor, içlerini karartıyorlar. Domuzuna üstüne üstüne gidiyorlar uğursuz fısıltıların. Güçlü olanlarımız kötü düşünceleri çok namlulu silah gibi kullanıyor. Silahın geri tepmesine aldırmıyor, hırpalandıkça bileniyorlar. Kötü görünmekten hatta kötü olmaktan değil, kötülüğe teslim olmaktan sakınıyorlar. Yalnızlığa ve mutsuzluğa hüküm giymiş gibiler. Güçlü insanların göğüsledikleri kötülük, bir zaman sonra cümle âlemin başına geliyor, kimse ondan kaçamıyor.

ESİRİKLİ UĞULTULAR

Kötü düşüncelerin kafama üşüştüğü günlerde 2021'in Mart ayında bunları yazıyorum. Dünyamın ve bütün öteki dünyaların gerçeğin önünde yalpaladığını söylüyorlar. Ne kadar uğraşsam da iyiye yoramadığım alametler fark ediyor, ümitle bastıramadığım sinyaller alıyorum. Kötülüğe teslim olmamak, hiç değilse bir parçası olmamak için kötü kötü düşünüyorum; çağa dair, gidişata dair, akıbete dair… Objektif veriler, durum analizleri veya gelecek projeksiyonlarından hareketle enseyi karartıyor değilim. İyiliğin gözümüze sokulduğunu, kötülüğün ise sıradanlaştığını biliyorum sadece. Bu bilgiyi seziyor ve tecrübe ediyorum.

Daha fazla bigâne kalamayacağım ikaz lambaları kafamda yanıp duruyor. İkazlardan bir ikisini boşa çıkarmak için en uzak çevreden kendi varlığıma değin bildiğim bütün dünyaları yokluyorum, bir şey değişmiyor. Her değeri ve şeyi araca dönüştürüp tüketen bir gidişata teslim olduğumuzu, kaygıyla fark ediyorum. "İnsanoğlundan asla ümidi kesmemeliyiz." iyi niyetleri, "İnsanoğluna asla güvenmemeliyiz." fısıltısıyla yargılanıyor. İnsanı bu yargıdan kurtaracak doğru sözü işitemiyor, doğru davranışı ayırt edemiyoruz. Çünkü söz yaygarada boğuluyor, erdem kurnazlıkla bulanıyor.

Karamsar ve endişeli bir ruh hâliyle efkârımı demliyorum. Hayatın basitliğine, huzurun yakınlığına, tebessümün yalınlığına dair deliller arıyorum. Hayatın narin yüzünden; anne şefkatinden, âşık sedasından, dost selamından, el imdadından, nasırlı avuçtan, bıçkın zekâdan, bahar yorgunluğundan mebzul miktarda delil devşiriyorum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DUYDUK DUYMADIK DEMEYİN

DİNLE DİNLEYEBİLDİĞİN KADAR

Hepimiz, gülmekten gözümüzden yaş gelen konuşmalara uğramışızdır. Dinlerken başımıza ağrılar saplandığı da olmuştur. Anlatının tazyikinden esrik bir hava da doğmuştur, kasvet bulutları da çökmüştür. Çatır çatır karşılığını verdiğimiz veya boğazımıza tıkanan yumruları yutkunup susakaldığımız sözlere de muhatap olmuşuzdur. Yaralayıcı, sağaltıcı veya kışkırtıcı laflar üzerimize yağarken sabırla, dikkatle ve sinirle kulak kesilmişizdir. Laf salataları da düşmüştür nasibimize, içimizi ışıldatan mücevher kelam da.

İster bir hitabetin hedefi isterse konuşmanın tarafı olalım, dinlemek aktif bir fiildir. Dinlerken gayet ciddi bir iş yaparız. Kulağımızla, bakışımızla, belleğimizle, zekâmızla ve kalbimizle giriştiğimiz komplike bir eylemdir dinleme; kelimelerin ele verdiği, cümlelerin toparladığı, belagatin cilaladığı anlama kulak yoluyla ulaşma çabasıdır. Sözün büyüsü veya anlatının gücü, kulaktan zihne, zihinden kalbe uzanan yolda belirir ve hissedilir. Eğer yol tıkalıysa, kulak işitiyor ama bilinç duymuyorsa, kalp oralı değilse kayıtsızlığın ve yanlış anlamanın yolu açılır. Kayıtsızlık çoğu zaman tercih edilir. Kalıp yargılara, ezbere konuşmaya, talimli mantığa karşı bir savunma taktiğidir.

Yanlış anlamak ise mantık ve idrak zaafıdır. Doğru anlamak, karşıdan gelen söz öbeklerinin açık ve örtülü anlamlarını, ima ve göndermelerini, vurgularını doğru kavramak ve ölçmekle mümkün olur. Mantık zincirini kaçırmamalı; bakıştaki, ses tonundaki, nabızdaki değişmeleri anında fark etmeli. Kelimelerin dışa vurduğu anlamın yanında örttüğü anlamı da kavradığımızda, mesajı ıskala-

mamış oluruz. Mesajı sürekli ıskalayanlar kötü dinleyicilerdir. Sözün eğrisi doğrusu bir yana, onu isabetli sözlerle karşılamak için doğru anlamak gerekir.

Sözün anlamını ve vurgusunu kavramanın yanında, söze değer biçmek için de onu sahiden dinlemek icap eder. Yalancıktan dinleme, hepimizin her gün yaptığımız hatta sığındığımız bir numaradır. Numarayı çoğu zaman karşımızdakine, arada bir de kendimize yaparız. Dinliyormuş gibi yapmak veya dinlediğini zannetmek çoğu vakit ayırt edilemez. İfade ve mana işimize gelmeyebilir, hoşumuza gitmeyebilir, bıkkınlık verebilir. Kulak ardı ederiz biz de pek kulak asmayız. Çünkü gerçeğin yüz çevirdiğimiz hattının ihlal edildiğini veya bir güzel maruz kaldığımız sözlerin gerçeği yansıtmadığını düşünürüz. Haklılığına haksızlığına bakmadan kulak ardı ettiğimiz sözler, henüz hazır olmadığımız ya da sahiciliğine inanmadığımız sözlerdir. Gücümüz oranında onları duymamaya ya da bastırmaya çalışırız.

Söz dinleyen, uysal ve laf anlamaz dikkafalı insanlar; söz zemininde benzeşir, ayrışır. Uzak ve yakın ağızlardan çıkan; buyurucu, uyarıcı, yol gösterici, yargılayıcı, oyalayıcı, ibret ve temsil yüklü hitaplara muhatap oluruz. Başka sözlerin büyüsüne ve gücüne ne kadar açık olduğumuza göre dikbaşlılığımıza veya uysallığımıza hükmedilir. Hükmü veren, sözünü bize dinletme mevkiinde olanlardır. Baba ciddiyetiyle, hoca bilgeliğiyle, arkadaş sırnaşıklığıyla, dost açıklığıyla, lider kibriyle, düşman kindarlığıyla, anlatıcı sanatkârlığıyla söylenen sözlere ikna olur, kanar veya pabuç bırakmayız. Aile ocağında, talim ve terbiyede, şehir ikliminde, gündelik hayat muhasebesinde, hayat gailesinin ortasında, büyük davaların çıkmaz sokaklarında söz dinler, söz keser, söz söyler, söz bozarız. Ne de olsa insanlar konuşa konuşa anlaşır, anlamı bulandırır, kalıba girer, kalıpları kırar.

İnsanı ayırt eden hatta tanımlayan eylemlerden konuşma, iki yönlüdür: söyleme ve dinleme. Konuşarak anlama alanları açarız, anlam bağları kurarız. Önceden var olan alanları ve bağları da konuşa konuşa genişletir, yürütürüz. Söyleyen ve dinleyen varlıklar olarak hayatı söze çevirebildiğimiz ölçüde kavrar ve anlarız. Konuştukça ötekilerle etkileşir; bilgi, görgü, hikâye, duygu, fikir ve niyet alışverişinde bulunuruz. "Öteki"nden "ben"e doğru akışı dinleme sağlar. Ötekini sahiden dinleyerek, ondan alacağımızı alırız. Bu yüzden okumayı bilenler ile dinlemeyi bilenler çoğunlukla aynı kişilerdir. İkisi de ötekinden gelene açıktır; bilgiye, anlatıya duygu akışına taliptir.

Masal dinleyerek büyüyen bir çocuğun muhayyilesi ve ufku, gelecekte karşılaşacağı fikirlere ve ideallere hazırlanmış olur. Günlük rutinini dedikodu ile şenlendiren bir ev kadını, tekdüzeliğin sıkıntısını seyreltir. Kahvede vatanı veya futbol takımını kurtaran orta yaşlı erkekler, kendilerinin çok uzağındaki gidişata, sözle ve sözde katılmış olur. Kampüste, kantinde, yurtta dünyayı anlamaya ya da tiye almaya dönük şamatalı muhabbetlere dalan gençler kafalarını ve gönüllerini eğler. Bir dost meclisinde dertler, hatıralar, nükteler, atışmalar gidip gelirken ol demde bir ferahlık duyulur. Amirinden bilmem kaçıncı fırçasını yiyen bir memur, vaktin ağırlaştığını hisseder. Hayatın gerçeklerini acımadan yüzlerine vuran eşler, ilişkilerinin düğümleriyle oynar; düğümler ya çözülür ya sıkılaşır…

İçimizi dökecek bir dost aradığımızda, ihtiyacımız olan bizi tüm varlığıyla dinleyecek bir yakındır; çare olsun veya çözüm üretsin diye değil, açmazımızı dinlesin ve anlasın diye. Dinlemenin ciddi bir iş olduğunu bilmeyenler nasihat etmeye kalkar. Hâlbuki o an akıl değil dinlenmek isteriz. Dinleme sanatından haberdar olmayanların öğrenmeye niyeti de meyli de yoktur. Kendi bildiği, kendi gördüğü, kendi hatırladığı kendine yeter. Üstelik konuşma